

Ба 5688

ЭК

Ба 5688

АРКАДЗЬ  
КУЛЯШОУ



ПА ПЕ С Ъ Н Ю

П А С О  
Н Ц А

Д	з	я	р	ж	а	У	н	а	о
В	ы	д	а	в	е	ц	т	я	а
Б	е	л	а	р	у	с	і		



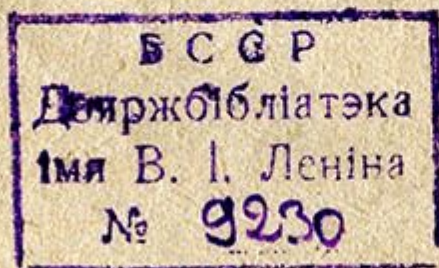
Ба 14124







Вокладка А. Тычыны



25.04.2009

Заказ № 1068. 3.000 экз. (2<sup>3</sup>/<sub>4</sub> арк.) Галоўлітбел № 1062.

Друкарня імя Сталіна.



## ПА ПЕСЬНЮ, ПА СОНЦА!

Краіна, ты чуеш, мой заклік, мой голас  
Поўны, як сьпелыя сонцы суніц,  
Ен рос калі йшла ты разутай і голай  
Бадзяўся ў лясох і пужаў сініц...  
Ты йшла,

Ты сьпявала,

Ты мерыла мілі,

Цябе руйнавалі, цябе клялі  
Ангельскія лорды, поэты, каралі,  
Дажджы твае сінія косьці мылі,  
А ты змагалася, ты не зважала...  
І пад выцьвеўшым небам у шэры колер  
Аралі, сеялі, касілі, жалі  
Старыя людзі Клімы, Міколы,—  
Апошнія сілы клалі свае,  
Коняй тваіх кармілі аўсом  
І слухалі гармат далёкія перакаты;  
І бачна было, як гарэлі хаты,



Як дзесьці далёка пайшла вайна—  
І зналі яны, што жыцьцё ім здрадзіць,  
Што ім не пабачыць новы сьвет,  
Што сьмерць падкрадаецца да іхнай сям'і,  
Як да берагу рэчкі ўвечары сом—  
І рушыцца жыцьцё іх, як не адна сасна  
Рушылася, усім целаю страсануўшы разам,  
На гнілыя карэньні сваёй зямлі...  
Сівыя сьведкі часоў прыгону,  
Сьведкі забытай турэцкай вайны  
Аралі твае здратаваныя гоні,  
Хлебам кармілі тваіх армейцаў...  
Праўда, краіна, і яны  
Былі таксама твае сыны?..  
Дык адвядзі ім пачэснае мейсца  
Ў кнігах, што пішуцца пра вайну,  
Ў кнігах пра нашу перамогу  
Песьню складзі пра іх не адну,  
Так адзначаючы іх дарогу!  
За дрэннае слова, за здраду, за помсту—  
Куляй адказвала, адказвала сьмерцю,  
Арміяй штыкоў блішчэла твая постаць  
Імчалася тысячаногім сьмерчам...  
Ішлі твае сыны маладыя, сьвежыя,  
Ішлі і неслі на штыкох перамогу.



Паўставалі гарады новымі вежамі,  
Адзначаючы іх баявую дарогу.  
І вецер блукаў па дарогах ня дрэнны,  
І вецер пяскамі замятаў палкі,  
І вецер атручваў вочы газамі,  
І вецер крычаў ў завадзкія сырэны,  
І вецер ў бой заклікаў штыкі,  
І з імі хадзіў у атакі разам...  
Ішла ты праз вогнішчы, праз руіны,  
Дзе многа сьмерці, дзе многа сьлёз—  
Плакалі бабулі па ўнуках і ўнучках,  
Па ўнуках—з чырвонаю зоркай на шлёме,  
Па ўнучках, што ім перавязвалі раны,  
Па ўнуках, што біліся за краіну,  
За існаваньне палёў і бяроз,  
За радасьць зямлі і шырокіх пушчаў,  
За шэлест яе яравой саломы,  
За працоўныя вечары і рані..  
Плакалі маткі, як сыны ваявалі—  
Хаваліся з абрэзамі па асіньніку,—  
Сьлёзы іхнія былі горкімі,  
Каціліся яны па зморшчках шчок,  
Падалі яны, як дожджыку кроплі;  
Валасы маткі на сабе вырывалі,  
Праглядзелі шляхі, далягледы сінія  
І шукалі сыноў сваіх за ўзгоркамі...—



Краіна—гэта пакуты дачок,  
Рукі якіх прапахлі укропам;  
Рукі якіх прапахлі травой,  
Рукі якіх малаком прапацелі,  
Гэта сьлёзы тваіх дачок...  
Сьлёзы былі ад шчырага гора...  
Чулі яны громкі голас твой,  
Сьмерці тваёй яны не хацелі,  
Не пракліналі твой громкі крок,  
А ў сьлёзах табе ня было дакора...

. . . . .  
Ты чуеш, краіна, мой голас  
Поўны, як сьпелыя сонцы суніц,—  
Голас людзей новага прызыву,  
Што прышлі да цябе на работу.  
Ён рос калі йшла ты разутай і голай  
Бадзяўся ў лясох і пужаў сініц,  
Зьвінеў па лясох, па садох тваіх зычна,  
А зараз ён славіць ударную роту!..  
І так я іду за цябе на службу  
У слаўныя шэрагі сніх блуз,  
У кнігах адзначу я нашу дружбу,  
У песьнях адзначу я наш саюз...  
Ты разьмяркоўваеш нашы пасады  
І ты падначальваеш нашы парывы



Скажаш:—Расьці!  
І я буду расьці,

Скажаш:—Праў!  
І я стану з брыгадай

Правіць на целе тваім прарывы...

Скажаш:—Ідзі!  
І я буду ісьці..

Вера твая ў маім целе...

Ты стукнеш ў маё ваконца

І скажаш:

— Па сонца, па песню!..

Дарога палотны пад ногі сьцеле,

І я іду па песню, па сонца

І мату тваю здзейсьню!..

25-XI—30 г.

г. Месьціслаў.



## ДАРОГІ.

### 1

Калі адзін сяджу ў сваім пакоі,  
Калі стучыцца дождж паціху ў вокны,  
Тады...  
Здаецца мне туды ў далёкі сьвет,  
Пакінуты у розны часы  
І ў розныя часы прачуты мною  
Перанашуся я...  
Жыцьцё маё разгортвае балонкі  
Шляхоў, пад небам снім, па якіх  
Калісь ішлі і сьлед кідалі ногі;  
І жоўтыя пяскі і шум бярозны  
Усё гэта мне знаёма да драбніц,  
Да кожнае маленькае засечкі  
Сякерай невядомаю на дрэве  
Калісьці зробленай...  
Ад гэтых успамінаў  
Ўсе кружыцца ў галаве маёй—  
Здаецца, падхапіў мяне палёт  
І я лячу усё вышай, вышай, вышай!  
Ад болю лёгкага, ад песень сэрца млее,  
А там рукамі моцнымі ўнізе.



На гэтай вышыні мяне трымаюць  
 Усе мае семнаццаць год жыцця.  
 Успамінаецца мой ціхі край забыты,  
 Дзе рос, дзе першы раз рукою нясьмелай  
 Усё, што ў юным накіпела сэрцы,  
 Ўсе радасьці юнацкае пары,  
 Ўсё горкае ў таемны сшытак вынес...  
 І лёгка мне было, і плакаў я  
 Таму, што ўсё сьмяялася навакол,  
 Таму што ў радасьці ня чуеш горкасьці сьлёз.

. . . . .  
 І помніцца мне першае каханьне,  
 З тых пор ніколі болей не кахаў,  
 Так шчыра, і так лёгка, і так сумна,  
 Як я кахаў яе—адну дзяўчыну,  
 Якую людзі клікалі Алесяй  
 (Знаць прозьвішча нікому ня цікава),  
 З прыгожымі задумнымі вачамі,  
 З якою я праходзіў курс навук  
 У нашай небагатай сямёхгодцы...  
 Я не сказаў ні слова, ні паўслова  
 Ей пра сваё нясьмелае каханьне,  
 Але яна напэўна знала ўсё,  
 Калі задумныя мае глядзелі вочы



Заўсёды ў вочы ёй. Яна чытала  
У маіх вачох схаваную трывогу  
І дзікі сум і часам нават сьлёзы,  
І сілу маладога пачуцьця...  
Не, мне ня выказаць усё адзіным словам,  
Для гэтага замала пачуцьця,  
З якім поэт за мірны стол садзіцца  
І смелаю рукой выводзіць два радкі,  
Якія ў галаве раджаліся і сьпелі...  
... Яе даўно ня бачыў я, яна  
Вучыцца зноў паехала залетась,  
І мудрасьць матэматыкі пазнала...  
Ой, як я ня люблю праклятых формул!  
Даводзілася мне пацець над імі!..  
Алеся, выбачай за гэта слова,  
За злосьць да лепшае твае навукі...  
Мы стрэнемся з табой яшчэ, тады  
Пра ўсё, пра ўсе патрохі пагаворым,  
Але цяпер зусім няма мне часу  
Сьпяшаюся...

3

Ты да мяне прыехаў сябра мой...  
Блукалі мы з табой па тых мясьцінах,  
Дзе жыў я першыя свае гады...  
Ў жытох з табой зрывалі каласы



Ў лес ідучы мы іх вязалі разам...—  
Запальвалі пасья агонь вялікі  
І у стройных соснах смажылі пражмо...  
І ў травах лежучы (за край знікала сонца)  
Пра будучнасьць мы марылі з табой,  
І мэтаю былі ўсхвалёваны адной,  
І радасьцю былі ўсхвалёваны адной,  
І песьняю былі ўсхвалёваны адной...  
І шмат нягод  
Пасья таго ў жыцьці нас стрэла  
Я пасталеў, а ты тым больш,  
Таму цяпер і шчырасьць не такая,  
Яна схавана за цьвярозы розум,  
Ў якім радзіліся зусім другія думы...

4

І два гады ня чуў я шуму сосен,  
Радзімыя мясьціны, два гады  
Я не хадзіў, не падзяляў я з вамі  
Высокача ляснога суму дрэў!..  
І хмары шызыя прайшлі над краем гэтым  
Не закрануўшы галавы маёй.  
Дажды лілі, на лісьце кроплі палі,  
Берасьцяная клікала труба,  
І статкі йшлі на пыльныя дарогі,



На неба напаўзвалі вечары...  
... І гэтыя далёкія малюнкi  
Там без мяне  
Ішлі сваёй звычайнай чарадой...  
... Часы суніц чырвоных, сьпелых  
Адкукавалі ў даль зязюляй,  
Адпелі поўным голасам дзяўчыны  
І канулі, як канула юнацтва,  
І адыйшлі як, сталасьць адыходзе  
Ад кошыкаў, ад стомы, ад вятроў...  
Ад кошыкаў,—  
    Ў якіх мы носім плён,  
Ад стомы,—

    Што ідзе пасья  
І ад вятроў,—  
    Норд-остаў і зюйд-вестаў,  
Што хмары лічаць, што адчыняюць кнігу  
Зьяднаных зор, маланак, пяруноў...  
Часы суніц чырвоных, сьпелых  
Адкукавалі ў даль зязюляй,  
Адпелі поўным голасам дзяўчыны...  
У гэты час апаў адзін лісток...  
І пяруны гримелі, і лісты  
Асьвечваліся заравам маланак,  
Рабінавыя ночы, вы прайшлі  
Пад знакам восені, шумлівых бур,



Прайшлі, калі я не сачуў за небам  
Тады рабіны плакалі...

далёка

Ад месца дзе жыву я зараз...  
І знаў я седзячы ў сваёй кватэры,  
Што там, дзе возера ляжыць каля вакна,  
Што там, дзе дым ад коміна ідзе,  
Высока носіцца і нізка сьцэлецца,  
Што там, дзе ўсе надзеі не прапалі,  
Дзе радасьць мусіць жыць і будзе жыць заўсёды  
Пад ранкамі, пад вечарамі неба  
З суніцамі чырвонымі і сьпелымі,  
Што там—

Прышла задумнасьць восені лістоў,

Прышла

і ўсе лясы абчысьціла,

Прышла і адышла...

Я гэта знаў.

5

Профэсія мая жыве сярод  
Чаопісаў і кніг і вершаў,  
Профэсія мая з жыцьцём ідзе  
І я служу сваёй краіне  
Сумленна шчыра і аддана,—



Сумленна,

Як сумленна муляр,  
Каторы годы юныя аддаў.  
Падпольлю і патайным сходам,  
Каторы кроў сваю праліў,  
Каторы цела на штыкі параніў—  
Працуе з раніцы да першых зорак,  
Кладзе цагліны ў стройны рад,  
Твае вялікія будзе вежы...  
І шчыра я табе служу, як шчыра  
Працуе тэхнік малады, каморнік—  
Сыны таго ж сівога муляра,  
Якіх вучыла ты калісьці,  
Якія думаюць цяпер  
Адзін—

Над схэмамі станкоў, машын,  
Другі—

Над шумам канюшыны...  
Аддана я табе служу—ня здраджу,  
Ніколі гэтага ня можа быць,  
Бо здрадзіць гэта значыць—несьці  
Праклён бацькоў, праклён сяброў,  
З якімі я прайшоў свае дарогі,  
З якімі гартаваў я сілу нашу...  
Не, гэтага ня можа быць ніколі!  
Вы знаеце, што ў цэле маім кроў,

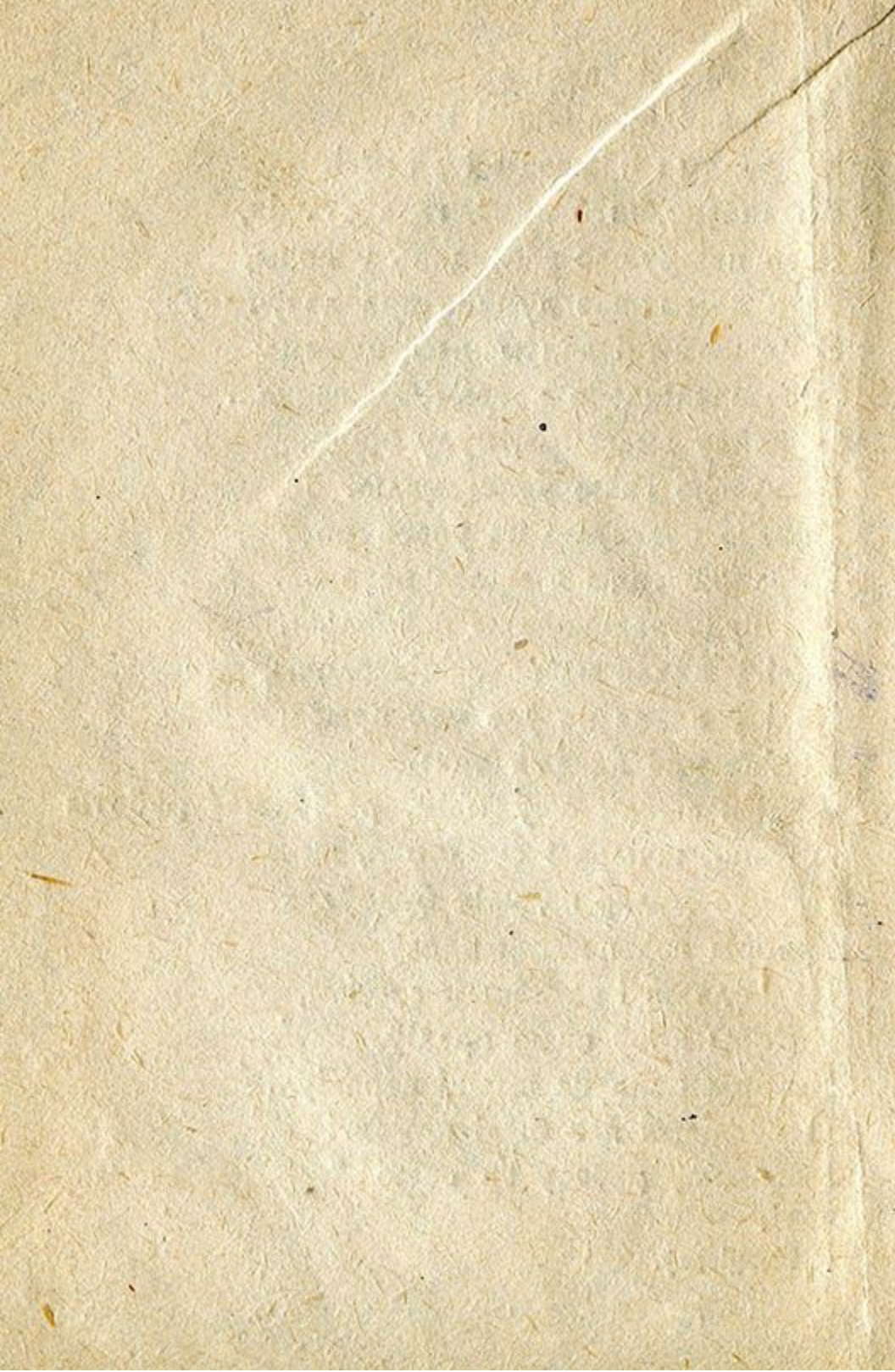


Якую людзі заклікаюць,  
Якую заклікаюць дні мае  
На розныя прыгоды і учынкi,  
Вы знаеце, што кроў, гэта стыхія,  
Што прымушае заглядаць у вочы,  
Што прымушае думаць пра дзяўчыну  
З прыгожымі задуманымі вачыма;  
Што заклікае з ветрамi змагацца...  
я пайду змагацца, буду біцца,  
Профэсію сваю удасканалю,  
Поэзію пастаўлю на ўвесь рост  
І прапяю тады я многа песень...  
... І буду задаволены найбольш,  
Калі ў адказ на сёнешнія словы,  
Калі ў адказ на ўсе мае прысягі  
Краіна мне адкажа так:  
— „Ён сынам быў маім, рабіў мае работы  
Аддана, шчыра і сумлезна, як  
Працуе муляр на маіх будоўлях,  
Каторы годы юныя аддаў  
Падпольлю і патайным сходам,  
Каторы кроў сваю праліў,  
Каторы цела на штыкі параніў...  
Праўдзiвыя яго былі прысягі  
І выканаў работу ён сваю...“

193).

г. Месьціслаў.





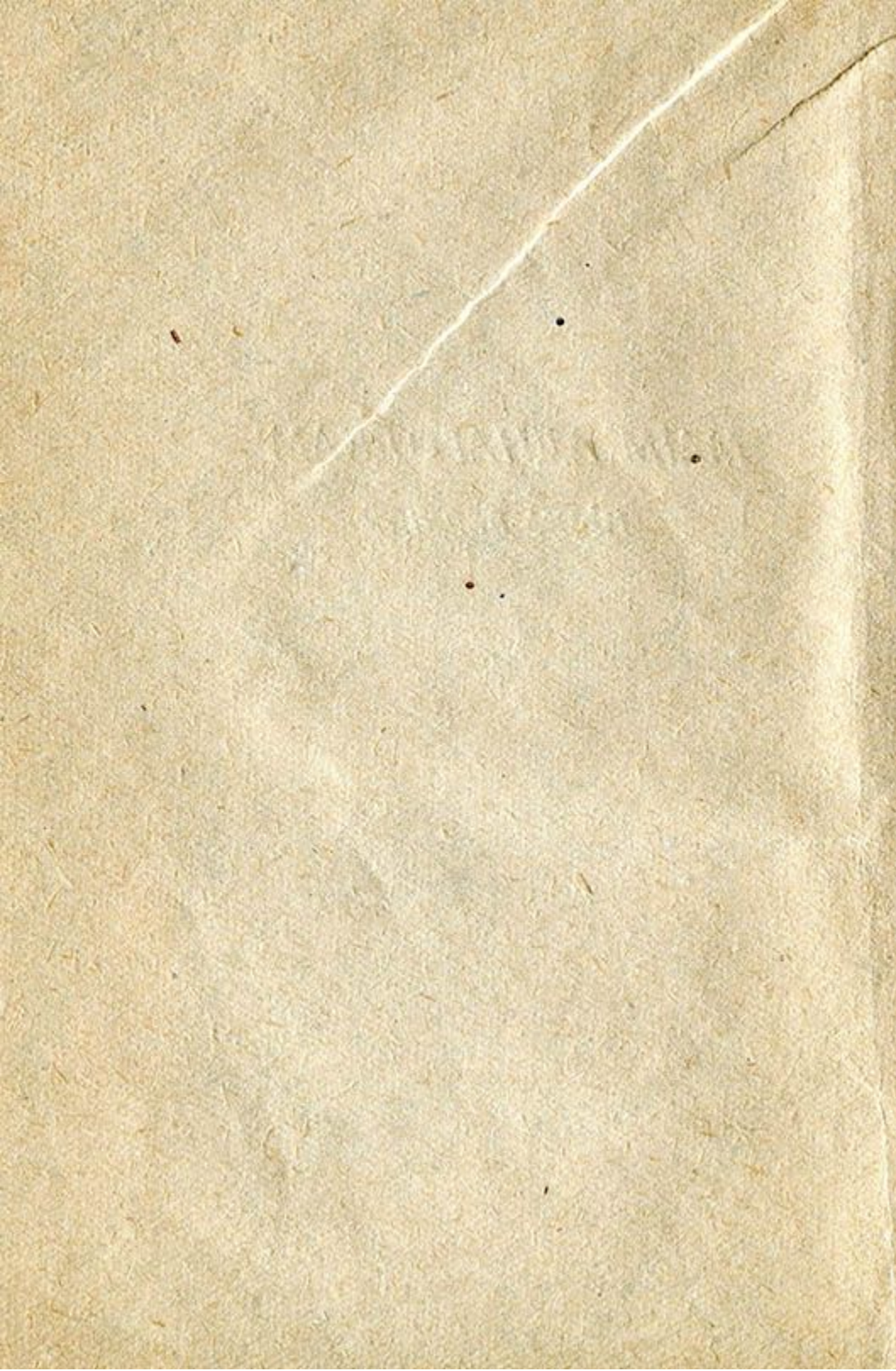


КНВ. 1903 г. РН 5688

МАЇМ АДНАГОДКАМ  
НІЗКА ВЕРШАЎ









## АГУЛЬНАЯ ГІСТОРЫЯ НІЗКІ

Ночка сядзе на сучча рабін  
Ў вокны стукне зялёнай рукой...  
Будзеш доўга ты праўкі рабіць  
У напісаных першых радках.

Будзе доўга трывожыць цябе  
Можа радасьць, а можа туга,—  
І вятрамі засьвішча Тыбет,  
І застогне над тундрай тайга.

Будзеш ночы трызньню успрыймаць...  
Перад сілаю, стройнасьцю строф,  
Будзеш падаць і сэрцам, як май  
Прад маланак зялёнай зарой...

І на дактыль, на ямб, на хорэй  
Будуць новыя вершы хварэць.  
У страшэннай мігрэні палаць  
Будзе песень юнацкіх палац.



Загарыцца натхненне тваё  
І засьвеціць чырвоным агнём,  
Над радкамі тваіх заваёў,  
Над пахілым і шэрым сталом.

І ты будзеш, як матку любіць  
Свае вершы, якія натхніў  
Гэты шорах і стукат рабін,  
Пад вятрамі загадкавых ніў!

Ну, а потым—з іх зьвяжаш вянок,  
Як дзяўчаты вянок з васількоў,  
І апусьціш іх разам з вясной  
На шумлівую рэчку гадоў.

Будуць плысьці і славіць зару  
І гадоў тваіх сьветлы блакіт,—  
Як патонуць—дык значыць памруць,  
Значыць слава і лёс іх такі.

... Ня крыўдуй, ня журыся поэт,  
Тут заўсёды прычына адна—  
Тваіх думак ня хітры сакрэт  
І ня сьмелая песень вясна.



## ГІСТОРЫЯ ГЭТАЙ НІЗКІ

Пакаленьне маё  
Выхваляецца ростам,  
Тытуню ня ўжываем,  
Гарэлкі ня п'ем,  
Мы на буднях ідзем  
Камсамольскім строем  
І поэты пра нас  
Ня пісалі поэм.

... У мяне на стале  
Вершаваныя кнігі...  
На балонках жыве  
Дзевятнаццаты год:  
Гераічныя людзі  
Камроты, камбрыгі  
На Урал, на Кубань  
Заклікалі ў паход;



Танкі йшлі праз акопы,  
Як чорныя сьцені,  
Мчала коньніца Гая  
Ў прасьцягах глухіх,  
Без лірычнага  
Адступленьня  
Білі белыя нашых,  
А нашы іх.

... Але мы не хадзілі  
Ў бойках падаць!  
Нас газы ня душылі  
І кулі не падсякалі.  
Мы учора на балоце  
Канавы капалі  
І клалі і ўбівалі  
На шасэ камень.  
І мы знаем,  
Што нашай такая-ж слава зьмены,  
Як і слава тых,  
Што нас нарадзілі—  
На балонках гісторыі  
Красавацьме  
Трыццатых гадоў  
Сыны савецкай радзімы  
Пра маё пакаленьне



Пісалі мала.

У майго пакаленьня  
Камсамольскі узрост.

Хоць маё пакаленьне  
Імя мае,

Хоць майму пакаленьню

Пад дваццаць ёсьць.

Хоць маё пакаленьне

Адно з першых

На высокай вежы

Савецкіх дзён,

Хоць маё пакаленьне

Прышло з песьняй

І прасьцяг яму

Ў заўтрашняе відзён...

Мы не хадзілі ў бойках падаць,

Нас газы ня душылі,

Кулі не падсякалі,

Мы учора на балоце

Канавы капалі

Сягонья—

Кладзем на шасэ камень.



## НА ЛЕСАЗАГАТОВАКАХ

Спрачаюцца хітрыя пілы,  
Ляціць пілавіньне, як шрот;  
І рушацца сосны і піхты  
На землях паўночных шырот...

Маленькі спалохаўся заяц  
І ў тундру якуцкую зьбег...  
У лесе мяцеліца злая  
Зьнямеє і ляжа на сьнег.

Сярод барадатага люду  
Адзін ён бязвусы зусім,  
Напяў паласатую хутру  
Ад ветру марозных зім.

А трэскі—направа, налева—  
Іх вецер з сьнягамі зьмяшаў,  
Прад ім стогадовыя дрэвы  
У чарзе скамянелай ляжаць.



Іх трэба абчысьціць, абгладзіць  
І разам пакласьці сушыць,  
Дзе ветры вужакамі лаяць  
То чаць марозы нажы.  
І цэлыя суткі у лесе  
Працуюць пад гоман галін...  
Ідуць маладыя экспрэсы,  
Кідаючы дым на ўспамін.  
Дыхнуўшы на мора, на сплавы  
Імчыцца назад паравоз—  
Вядуць яго розныя справы.  
Праз пушчы і хвой, і бяроз.  
На гэткім самым экспрэсе,  
З лістамі васеньніх дарог,  
Вялі яго чорныя рэйкі  
На дальні зімовы пэрон.  
Бязмэтных вандровак ня любіць,—  
Экзотыкі ён не поэт,  
Пра гэтае ведаюць людзі  
І камсамольскі білет...  
... Рэспубліка сілы зьбірала,  
На заклік ён першым пайшоў—  
Ад Мурманска  
Да Урала  
Ішлі загатоўкі лясоў...



Спрачаліся хітрыя пілы,  
І ўсьцяж над марознай зарой  
Валіліся сосны і піхты  
На землях паўночных шырот.  
І лес забіралі буксіры—  
Пацелі, пускаючы пару,  
І падаў на морскія шыры  
Ад чорных вуглёў перагар.

\*

У марозныя дні адпачынку,  
Адзін з невялікай тугі,  
Патроны для стрэльбы начыніць  
І пойдзе у нетры тайгі...

У землю ўразаюцца лыжы,  
А кедры шумяць і шумяць,—  
Дзе вецер пуціны абліжа,  
Дзе хвоемі стукне зіма.

. . . . .  
Мароз вар'яцее у лютым,  
Па зімнему стогнуць лясы,  
Сядзяць барадатыя людзі,  
Жартуюць і гладзяць вусы.  
І хвалячы добрага зайца,  
Згадае юнак і стары,  
Мінулую добрую працу,



Пад сонцам марознай зары.  
... Зноў заўтра зашархаюць пілы,  
Ўзьляціць пілаваньне, як шрот,  
І рушацца сосны і піхты  
На землях паўночных шырот.



## РАСПРАЦОЎКІ

Поўных тачак ціхі бег,  
Грозны грукат рэак чорных,  
Маладых рабочых сьмех,  
Плеск і шэлест дальніх чоўнаў...

... На ўскапанья пласты  
Фосфарытнага каменя  
Восень сыпала лісты  
Залатой кляновай жменяй...

Быў такі на сьвеце час,  
Прыяжджалі інжынэры,  
Вывучалі ціхі пласт  
І таемныя памеры.

Пазнаваць глыбінь зямлі  
Ў тую восень дрэваў рыжых  
З інжынэрамі прышлі  
Камсамольцы вёсак бліжніх.

І пад сонцам жоўтых сноў  
Юныя энтузіасты,  
Кіркамі  
Крышылі schoў  
Непадатлівага пласту.



Трэба выведаць яго,  
Запаліць падземны прыцем,  
Каб пасья ўраджайны год  
Вырастаў на фасфарыце.

... Восень песьню ўзьняла  
Урачыстасьць вод заспаных...  
І ішоў знаёмы пласт  
Праз інстанцыі Дзяржпляну.

Па вясне зямлю ўзьнялі  
Экскаватары, рыдлёўкі,  
Загулі

і зажылі—

Засьпявалі распрацоўкі.

Поўных тачак ціхі бег,  
Грозны грукат рэек чорных...  
... Малады рабочы сьмех  
Заглушаў усплескі чоўнаў.



## ПРА СЯБЕ

За трывогу маю і за раны мае  
Ты песьня і словам і гартам адплоціш...  
Жыве ў тваім целе і рань маленства,  
І неба, і водаў блакітныя плошчы.

Я сьцюжай гадоў загартован ня быў,  
Я з песьняй ня жыў ў асяродзьдзі рабочым,  
Таму так хачу не сарвацца ў нябыт,  
Таму так хачу не скаўзнуцца, ня збочыць...

А збочыць пры нашай магутнай хадзе,—  
Скаўзнуцца, сарвацца, спалохацца—лёгка,  
Пачне тваё сонца шляхоў халадзець,  
Сьлізговіца стынi прыстане да лёгкіх.

І песьні абрыдзяць, а рыфмы ўзмятуць  
І ветрам, і пылам ў вачох пешаходаў,  
І будзеш ты класьці юнацкі наступ  
Нясьветлую долю прарочыць паходам...

А людзі прайдуць і сьцягі адшасьцяць,  
Цябе ня прыкмецяць ўсё міма, і міма  
За песьняй жыцьця, і за сонцам жыцьця,  
За дальняй дарогай, і новай радзімай.



На лепшыя песьні, на сонца сваё  
Сябры прамяняюць мінулую дружбу,  
І кінуць у чорнае цела тваё  
Памятую ружу, калючую ружу.

І ты пашкадуеш аб тым, што было,  
Ды будзе дарэмна, балюча і позна...  
У багне адвечных і ліпкіх балот  
Ні шчасьця, ні сонца, ні песень прыгожых.

Таму так хачу не сарвацца ў нябыт,  
Таму так хачу ня скаўзнуцца, ня збочыць...

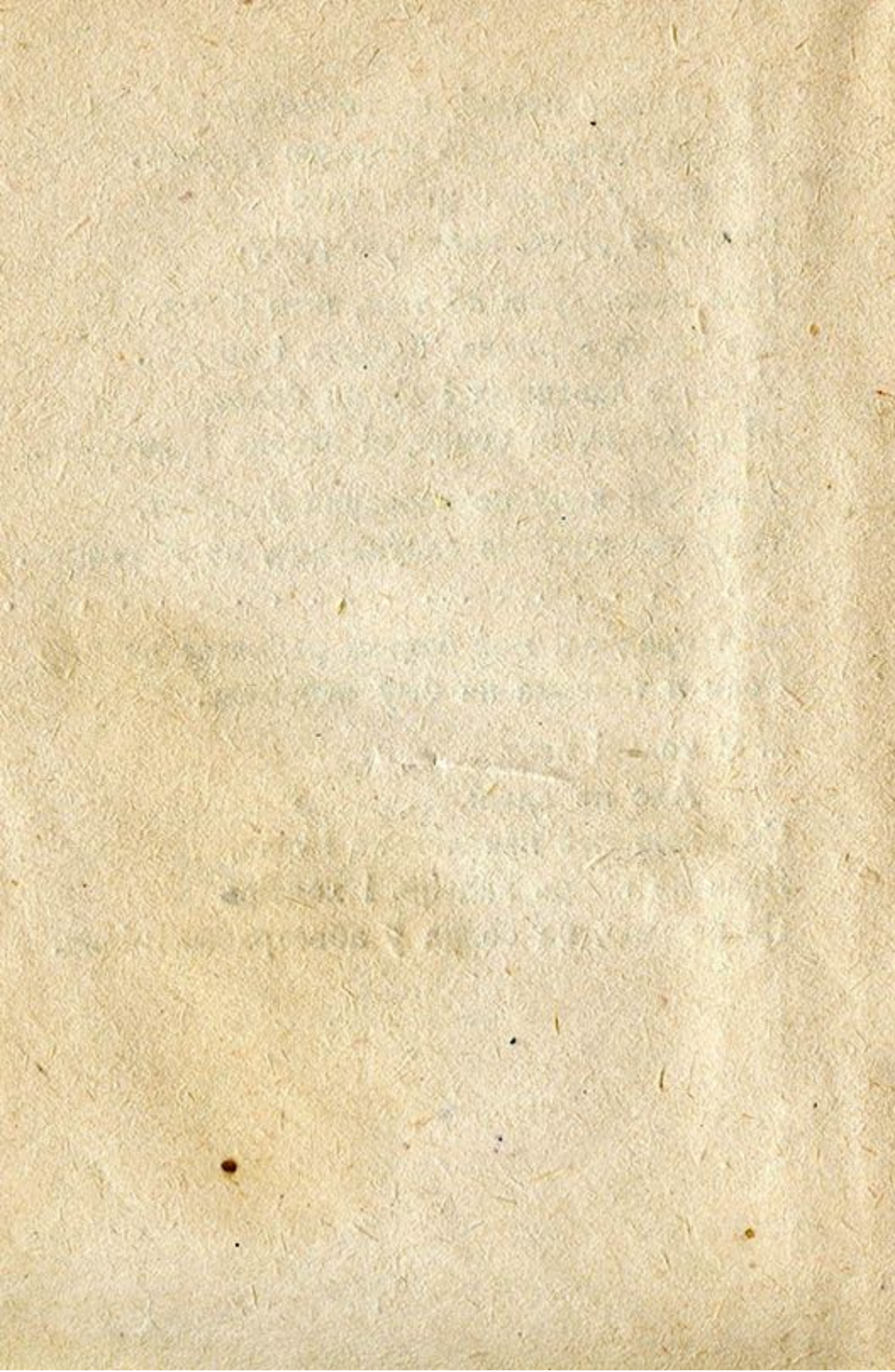
.....  
Мой прадзед, мой бацька рабочым ня быў  
І сам я таксама ня быў рабочым...

... Я толькі паэт...

Але не адзін,

Са мною маё пакаленьне і сіла,  
Якая ня кініць хадзіць і хадзіць  
Па песьню, па сонца ў абветраных мілях.







А ВЯСЬНЕ







## А ВЯСЬНЕ

Як заўсёды прышла вясна  
Сонца ў полі і павадак рокат,  
Зашумела над кручай сасна  
вярба зацьвіла пры дарозе.

Дзень прыходзе, як вобраз жывы—  
Там, дзе рэчка лягла за гарою,  
Набухаюць даўно паплавы  
Бесклапотнай шумлівай вадою.

Эй, вясна!

Дні вялікай красы  
Над зямлёй пралятаюць як сокал,  
Дзе бярозавыя лясы  
Набухаюць вадою і сокам!

Калі-ж сонца засьвеціць ясьней,  
Калі-ж травень прыдзе на паляны—  
Ціха шэпчуць лісты аб вясне—  
Малодосьці зялёнай, буянай...



І тады у сталёвай хадзе  
Праз зялёную далеч жывую  
Дзень машыны па прысадах прайдзе  
Ўзварушыць цаліну маладую...  
Старана, ты мая, старана!  
Я сягонья па новаму рады,  
Што з машынамі прыдзе вясна,  
Засьпяваюць іначай прысады!  
Паглядзеце!  
Вясна навакол,  
Там пад сонцам зямля і далечынь,  
Сохне дол,  
І чакае дол  
Сіл сталёвых і рук чалавечых!  
Так сягонья прыходзіць вясна  
Ў сваім росквіце радасным першым,—  
Ціха павадкі ў лузе шумяць,  
Высыхаюць апошнія межы!..  
Па над полем празрыстая сіль  
Сонца ходзіць далёка, высока  
І бярозавыя лясы  
Набухаюць вадою і сокам!

1929 г.

г. Мельцслаў.



## НА ЗЯМЛІ

Ад дыму сінею  
Над полем гладзь  
Гуркоча,  
Пыхціць машына...  
„Працуй, мой таварыш—  
Глядзі і ладзь  
Няхутка  
Яшчэ адпачынак!“  
Таварыш,  
Мы зрубім дашчэнту карчы—  
Нам трэ’  
За зямлю змагацца  
І кожны наш крок  
Адгалоскам гучыць  
І ў сэрцы,  
І ў песьні,  
І ў працы...  
І кожны кавалачак  
Чорных палёў  
Тут будзе шырокай  
Пашай,  
Тут будзе калісьці  
Шчасьцем гадоў,



А значыць і нашым  
Шчасьцем.  
І будзе таварыш,  
Тут жыта расьці,  
Што ў песьнях яго  
Не апішаш—  
Вышай, чым людзі  
Бываюць у жыцьці,  
І за жыцьцё наша  
Вышай...  
Будуць спрадвеку  
Казаць каласы,  
Песьні сьпяваць  
Спадвеку  
Пра нашыя годы,  
Пра нашы часы,  
Пра кожнага чалавека...  
Таварыш, мой любы,  
Працуй—ары,  
Хай праца  
Ня стыне наша...  
.....  
Прыдзе тады  
Чалавек на вары  
Сюды на шырокія  
Пашы...



Прыдзе наш праўнук,  
А можа ўнук  
Сядзе  
За гэтай гарою...  
Калосьсе раскажа  
Быліну яму,  
Раскажа  
Пра нас з табою...  
Як гэты кавалачак  
Чорных палёў  
Стаў раптам  
Шырокай пашай,  
Вялікім, прыгожым,  
Шчасьцем гадоў,  
А значыць  
І нашым шчасьцем...  
Ад дыму сінее  
Над полем гладзь  
І сьцелецца дым  
Пад гарою...  
„Таварыш, нам шчасьце  
Вякоў кавець  
Прыгожае  
І маладое!“

3-VIII—29 г.  
м. Самацеевічы.



## ПЯЦІГОДКА

Яна падышла да мяне і сказала:

„Та чарыш, паслухай сягонья мяне.

За долам зялёным, за чорным вакзалам

Прасторы бязьмежныя сьняць аб вясне“...

І я зразумеў, ап'янеў ад уздыму,

Рашучыя словы да мэты вялі...

Прасмалены стальлю, пракопчаны дымам,

Я зноў на знаёмыя ехаў палі..

Шырокае поле, мае вы заганы!

Таемныя шэпты і сьпеў каласоў...

Як вецер шумлівы,

Як вецер залётны,

Цягнік прыпыніўся ля сініх лясоў...

І ў працы напорнай, і ў працы магутнай

Праплыў па-над полем над вёскаю час—

І вырас на ніве, як волат чыгунны,

Як дзень,—пераможны колгас...

І потым вясною на трактарных межах

У новай красе зацьвіталі палі—

Прыходзіў вялікі, прыходзіў мяцежны

І радасьці росквіт суровай зямлі.



О, поле бязьмежнае,  
Любае поле,  
Сягонья і ты, як жыццё, расцьвіцеш—  
Дзе ўсе мы ахоплены творчаю воляй,  
Дзе праца, як волат,  
Дзе сэрца, як цэх!

Сябры!

Ў будаўнічых, рашучых паходах,  
Дзе сэрцы палаюць любімай зарой,  
На карце вялікіх жывых пяцігодак  
Мы творчыя справы акрэсьлім мяжой...

Хай новыя людзі на заўтра пабачаць,  
Як сэрцы імкнуліся край будаваць—  
Праз золь, праз мяцелі,  
Паволі, па частках  
Гады услаўляла магутная раць...

Пачуюць вялікую песьню заводаў,  
Убачаць няведаны росквіт зямлі,  
І разам на карце жывых пяцігодак  
Пазнаюць, чым нашыя сэрцы жылі...

Адзінай комунай, ячэйкай адзінай,  
Пад крок пяцігодак, пад грукат гадзін  
Уздымем краіну, уславім краіну,  
У творчай, вялікай красе адраджэння!

1929 г.



## БУДУЕМ ВЯЛІКІЯ ДНІ

У сэрцы ахапкі сталёвых слоў  
Складаюцца ў песьні, живуць...  
Гарачым прыбоем, натхнёная кроў,  
Штурмуў і хмялі галаву!  
Мы сёньня будзем вялікія дні,  
Падмуркі высокіх сьцен.  
І песьняй вясёлай кіпіць і зьвініць  
Чумазы фабрычны цэх.  
У кузьнях гамоняць, зьвіняць малаткі,  
У кузьнях гарыць чалавек.  
Пад узмахі магутнай, рабочай рукі  
Складаюцца песьні і верш...  
Як добра так жыць!  
І ў жыцьці спазнаваць  
Вялікае шчасьце гадоў!  
Глядзі! Адбудоўваюць хісткую гаць  
Пад поле шумлівых аўсоў!  
Глядзі, адчувай,



Чым жыве чалавек  
Магутны, як домна і сталь,  
Які адбудоўвае сонечны век  
І годаў фабрычны стан;  
Які захапляецца песьняй машын,  
Прыбоем юнацкай крыві..  
І любіць ён говар магутных сіл,  
І кожны маленькі цвук..  
Ён муляр высокіх будоўляў і сьцеж,  
Ён творчых гадоў гаспадар—  
У жылах пульсуе рабочы цэх,  
У сэрцы фабрычны жар..  
... Гарачым прыбоем, натхнёная кроў,  
Штурмуў і хмялі галаву!  
У сэрцы прыбоі сталёвых слоў  
Складаюцца ў песьні, жывуць.

1929 г.

г. Месьціслаў.



## ЦЬВІК

Ён помніць—калісьці ў далёкія годы  
Яго на вялікі завод прывязьлі  
І... разам з машынамі ў гэтым заводзе  
Ён бачыў вялікае працы разьліў...  
І кожную хвілю жалезнае цела  
Давіда на пругкае цела цьвіка  
І... ў працы машыны—упэўнена сьмела  
Ён стрымліваў колаў жывы перакат.  
І можа таму, што ён чуў сваю сілу  
У рокаце грозных і гордых станкоў,  
У працы разгоннай—заводу, машынам  
Сваю нявыказную нёс ён любоў...  
Ён помне той час—на заводзе аднойчы  
Станок, за станком супыніўся, застыў  
І з грознаю зброяй адходзіў рабочы  
Штурмуючы у дальніх прасторах  
франты.

Завод апусьцеў... Пустыром, карпусамі



Ішлі туманы і брадзіла імжа...  
Тады пазнаёмілася з цвікамі  
І з ім пазнаёмілася іржа.  
І ён сумаваў па разгоне вялікім,  
Па працы напорнай і песнях машын  
Ў станках дзе былнэг і самотны і  
дзікі  
Жалезнае сэрца заводу глушыў.

\*

Як новыя дні ў разьліве няспынным  
Ізноў аднавілі магутны завод,  
Ён бачыў у новым уздыме машын  
І стужкі і іскры жалезных парод.  
Пад вуліцы шумы, пад лязгат трамваю,  
Пад говар машыны  
Ён людзям казаў:  
„Я ледзьве трываю,  
Я ледзьве трымаю—  
Мяне загубіла іржа“.  
„Я працы жадаю, таварышы людзі,  
Ды бачна згубіла хвароба мяне“.  
А людзі пачуюць і людзі забудуць,  
І кожны няўважліва цвік абміне.  
Ўсё так-жа за працаю дні прабягалі...



Аднойчы машыне сьпявалі пась: „Рыхтуйся, сягоньня прыходзяць брыгады Завод аглядаць, аглядаць карпусы“...  
І людзі прышлі да яго... і прысталі  
З іх кожны памацаў, з іх кожны сказаў:  
„Ён ледзьве трывае,  
Ён ледзьве трымае—  
Яго загубіла іржа“...  
А потым вымалі яго абцугамі,  
Як вынялі, нехта сказаў і замоўк:  
„Таварышы!  
Гэтага разам з цьвікамі  
Таксама адправім сягоньня ў рамонт“...  
І ў домне вялікай,  
І ў домне высокай,  
Куды высыпалі нарэшце цьвікі  
Ён жыў невялічкаю кропляю сока  
Ў цэле цякучай жалезнай крыві...

1929 г.



## НА ПАЛЁХ

Гады мае...

Імклівыя гады

І песень сёнешніх

Квяцістыя маністы,—

Сягоньня зноў

Прыходжу маладым

Я на палі

Радзімы каласістай.

Прыходжу зноў,

Каб звонка прасьпяваць

Пра наліўны

І пра ўраджайны колас.

Хвалюецца зажынкавая гаць

І б'е паклон

Угноенаму долу.

Ах, гэты час!

І ліпеньскі разьліў!

І я люблю

Такім прыгожым часам

З замілаваньнем крочыць на палі

Суседняга

Зялёнага колгасу!..



Наўкол шасьціць  
Зялёная трава...  
Ах, палкі час  
Вялікіх дасьпяваньняў!  
Таму й шуміць  
Сягонья галава,  
Калі я спатыкаю  
Ў полі раньне!  
Мінуць гады...  
І мой жытнёвы край  
Ў палёх сваіх,  
Што расьцьвітуць наўкола,  
Павыйдзе сьвяткаваць  
Вялікі творчы Май,  
Паклоны біць угноенаму долу.  
Дык слухайце,  
Імклівыя гады  
І песень сёнешніх  
Квяцістыя маністы!  
Пад сонцам сьпеюць  
Ціхія сады,  
Палі шырокія  
Радзімы  
Каласістай.

Ліпень—1929 г.



## МАЛАЦЬБА

За плячыма лета засталася,  
Журавамі ў неба адплыло;  
Адшумела буйнае калосьсе  
Ў папавох зялёных за сялом...

І цяпер

За гаем на майдане,  
Дзе ў налівах серабрыцца сад,  
Сустрэкае сонечнае раньне  
На траве халодная роса.

Восень, восень!

Птушка залатая,  
Прыгаством і ты чаруеш нас—  
Паглядзі, за хатай дагарае  
На лістох крушын барвовы час.

І такія пекныя—узоры

Тчэ кляноў задумны лістапад..  
На гумне з завеямі гаворыць  
Малатарак радасны атрад.



І ў гэтым говары няўпынным,  
І ў ціхуткім шэпаце лістоў,  
Чую рух вялікае машыны  
Нашых дзён і радасных гадоў.

Так у творчым шчасці і натхненні  
Нашы песьні коцяцца,

звіняць,

Як звініць у першых буйных жменях  
Малады жывы натоўп зярнят.

Добры дзень, вялікі час васеньні  
Колектыўнай звонкай малацьбы..  
Мы гатуем буйнае насеньне  
Да вялікай творчае сяўбы..

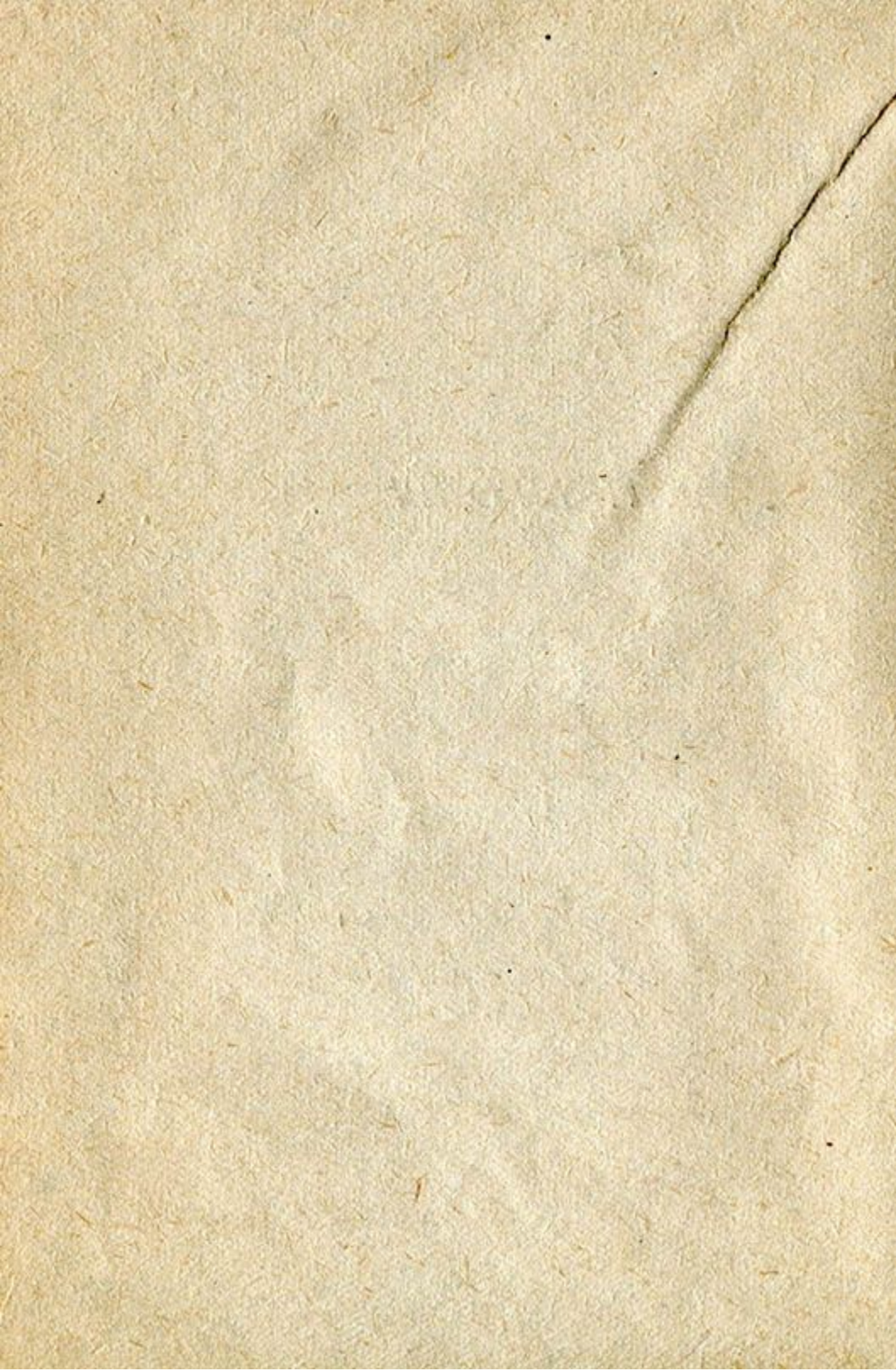
... І таму з заваямі гаворыць  
Малатарак радасны атрад;  
На майдане пекныя узоры  
Тэ кляноў задумны лістапад...

1929 г.



*МАЕ ПРЫГОДЫ*







## НАДЗВЫЧАЙНАЕ СЯБРОУСТВА

А. С.

Надзвычайнае маё сяброўства  
Колькі ў ім юнацкіх завірух,—  
Я поэт—

удумлівы і просты  
Сябра мой,  
задумны драматург.

У палёх такія панарамы—  
Мы пашлі ў поле а вясне,  
Ты чытаў комэды і драмы,  
Я—„Октябрь“, Багрыцкага, Шэнье...

А пасья каля кустоў парэчкі  
Дзе, як мора, возера лягло  
Адчыніліся між намі спрэчкі—  
(Нешта надзвычайнае было)...

Дапякаў цябе—

што пішаш дрэнна



І не распрацоўваеш сюжэт,  
Ты-ж казаў—

што вельмі ня сумлены

І зусім ня шчыры я поэт,—

Што поэтаў разьвялося многа—

Ўсе яны сьпяваюць аб адным—

Ува ўсіх у іх адна дарога

І адзіны ў іх лірычны грэм...

І тады зусім усхваляваны

Я крычаў да самага паўдня—

Адмаўляў усе на сьвеце драмы,

А Шэкспіра ў пекла заганяў.

Надзвычайнае маё сяброўства

Цэлы сьвет юнацкіх завірух

Я поэт—

зьняважаны і просты,

Сябра мой—

нікчэмны драматург.

І калі пакінем мы спрацацца—

Схлыне спрэчак узбунтаваны жар,

Кожны з нас сабе шукае працы—

Выбірае адпаведны жанр.

Хай сабе спрачаліся, як пеўні,

І зусім злаваліся парой—



Сябра мой, які заўсёды, пэўна,  
У мяне спытае папярос...

Адхвалюецца і ў даль адхлыне  
Ўся, што ў сэрцы закіпала влосьць,  
Загаворыць зноўку на даліне  
Нашае сяброўства й маладосьць...

І з усмешкай на знаёмым твары  
Скажа ён падсеўшы да мяне:

— „Ну пашто злавацца, мой таварыш,  
Пасябруем можа, як даўней...

Мы з табой перажылі нямала,  
Хай сябе спрачаліся парой,  
Усё-ж адна работа нас зьяднала  
Так да рэшты аддадзімся ёй“...

.....  
І ідзем мы разам у шуканьнях,  
І сяброўства нашага агні  
Ясныя, як першае каханьне  
І глыбокія, як шлях зарніц!...

24-V--30 г.

г. Месьціслаў.



## РАСЬЦЬВІЛІ САДЫ...

Расьцьвілі мае сады  
Над шырокаю дарогай,  
Песень шчасныя лады  
Сэрца кратаюць трывогай...  
Гэты час, і гэты сьвет,  
І квятлівы водар гэты  
Ўсё ацэньвае поэт,  
Як вясновыя прыкметы.  
У прыкметах гэтых ёсьць  
Сэнс адзіны, асабовы,  
Маладых галінак рост,  
Што складае рост вясновы.  
У гэты дзень вясна мая  
Да мяне прыходзе сьмела,  
І таму прадбачу я  
Пэўны рух і пругкасьць цела,  
Надыходзе песьня зноў  
І кладзе сабе ў аснову—  
Здэцца лірыку садоў  
І ўдумлівыя словы.  
У мяне цяпер адна  
Найважнейшая прыкмета,—  
Ў вокны крадзецца вясна  
Ўсхваляванага поэта.



## АСТРАНОМ

Як толькі змаўкаюць за брамай гудкі  
І ночка маўчыць за вакном,  
Я зноўку выходжу глядзець на блакіт,  
На зоры далёкія зноў...

Ці можна таемнасьць у іх разгадаць?

Яны за орбітай зямлі

Праз дальняе мора, праз сінюю

гладзь

Плывуць, як плывуць караблі...

Плывуць у эфіры... Зьнікаюць міры

Праз мора далёкіх агней...

І там у каго-небудзь сэрца гарыць,

Як сэрца гарыць у мяне!

Магчыма і ён за акрайкамі схэм

Сядзіць пад напорам гадзін

Над морам такіх-жа, як мы, тэорэм,

Над морам складаных машын.



І раницай-так-жа, як звоняць гудкі,  
Пад подыхам вёсен... зімы,  
Сталёвым напорам рабочай рукі  
Ён творыць, як творым і мы.  
Здароў, мой таварыш,  
І сіні сусьвет,  
Мой вобраз навеяных сноў,  
Далёкі таварыш, далёкі поэт,  
Далёкіх Цэнтаўраў і Львоў!  
А я на зямлі—малады астраном  
З нязнаным размовы вяду...  
Наш вецер трывожыць траву за  
вакном,

Наш вецер трывожыць вяду...  
Наш вецер трывожыць палеткі зямлі...  
І ты ні пачуеш ніяк.  
... І воры плывуць, як плывуць караблі,  
Цвітуць, як далёкі маяк...  
Далёкі таварыш і казак, і сноў,  
І песень навеяны госьць...  
У жылах гарыць тваіх звонкая кроў  
І так-жа цвіце маладосьць!  
Мы творчым уздымам разбурым мяжу,  
Працуй над складанасьцю схэм...  
І я калі-небудзь табе раскажу  
Урыўкі пачатых поэм.



Тады ў прасторы бязьлікіх плянэт,  
Дзе месік, як груша цвіце —  
Ад нашай зямлі, мы пашлем вам  
прывет:

Гаворыць...

Алло...

Комінтэрн!

І зоры праклалі за сінім вакном  
Высокі жывы віадук,  
І вецер трывожыць траву за вакном,  
І вецер трывожыць ваду...  
Наш вецер трывожыць за гаем палі...  
І ты не пачуеш ніяк.  
... На моры—блакіце плывуць караблі,  
Гараць, як далёкі маяк.

18-X—29 г.  
г. Месьціслаў.



## ЗА ЗОРЫ, ЗА МЕСІК, ЗА ВЕТРАВЫ СЬМЕХ...

За зоры, за месік, за ветравы сьмех  
Выплываю песьняй адзінай...  
Чырвоныя здані зьлятаюць са стрэх  
Далёкай нябёснай краіны.

І здані ў купале сінім гараць  
Агнём маладым і мяцежным,  
Над цёмнымі пушчамі мудрая гаць  
Лягла палатнянаю сьцежкай.

Захлопала крыльямі ноч на сяле,  
На берагох чорнаморскіх...  
І закачаліся ў горным сядле  
Зоры ў баку Пяцігорска.

... І вось зашумела на скатах імгла  
І хмараю стала над дачай,  
Сярэднявяковыя зоры ўзьняла  
І ускінула морская качка.



— Разумныя зоры, я вышаў на пляж,  
Дзе хваля абмые, папесьціць.  
Аддадзен ў часопіс лірычны багаж  
І сёньня я вольны ад песень.

Сягоньня я вольны, як месік, як драч  
З вусатых вазёраў і купін...  
.. А зоры іначай на небе гараць  
Іх сьмех, іх красу не падкупіш...

І чую я вецер і громы, і звон,  
І Крыма далёкую славу—  
Тут орды забытых татарскіх плямён  
Учыняць крававую справу...

Адскачаць адзвоняць, адсьвішчуць у стэп  
І коні ўзьмятуць капытамі,  
Каб іх не клялі ля разбураных сьцён,  
Каб іхных сьлядоў ня пыталі...

Захлопала крыльлямі ноч на сяле  
На берагох чорнаморскіх,  
І закачаліся зоры ў сядле  
Над маладым Пяцігорскам.

Я здаў у часопіс лірычны багаж  
І ехаў ад самага Менску



Да чыстага мора і зораў, што ўсьцяж  
У небе і сьведцяць і меркнуць...

А зоры імчацца праз дальні сусьвет  
Па сініх шляхах рэволюцыі нашай,  
Качаюцца зоры ў крывавай траве,  
Сьпяваюць паходныя маршы.

А зоры—

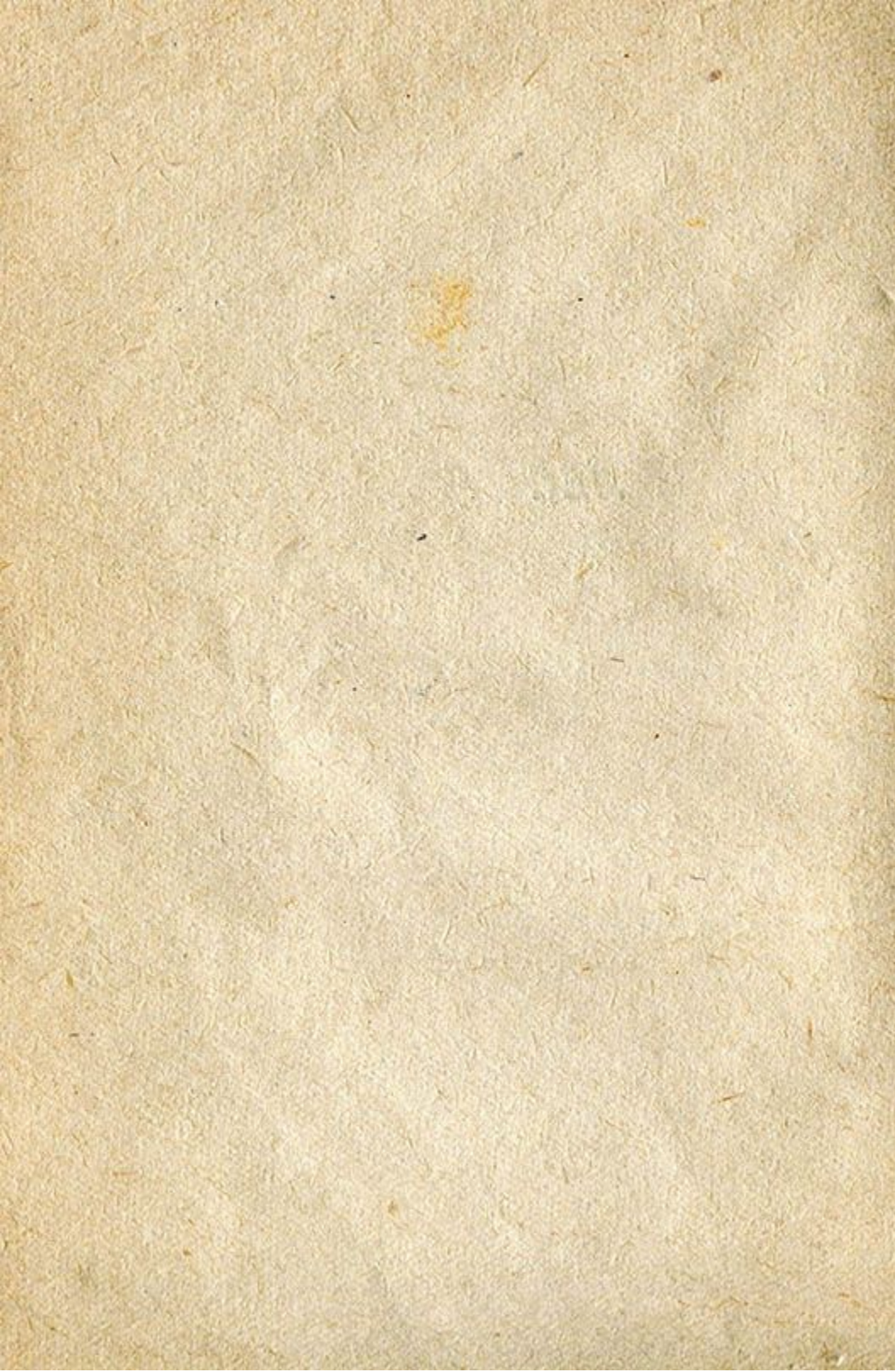
з іх сочыцца пена і пот,  
І кроў ад драцінак калючых,  
А зоры ўрываюцца праз Перакоп  
У першых палках рэволюцыі.

1930 г. Крым.



ЛЕС







## БАЦЬКІ

„Лелей, пои, таи ту новь,  
Придет весна—над этой новью,  
Вспоенная твоею кровью,  
Созреет новая любовь...

*А. Блок.*

Змагацца з ўсім нам лёс прарочыў  
За шчасьце сьветлае пары  
Праз туманы і цемразь ночы,  
І праз агні жывой зары...

Ў жыцьці мы толькі пешаходы  
І мімалётныя сыны  
Бунтоўных песень і паходаў,  
Вялікай дальняй стараны...

Мы ў барацьбе на знаем стомы,  
І ў нашы творчыя гады  
Жывём вялікім сэрцам домны  
І крою плаўленай руды...

Бацькі-ж ў бязмоўным сутарэньні  
Палілі ў полымі гадоў  
Мар вечна зорныя імкненьні  
І вечна сьветлую любоў...



Мне мара досыць нагадала,  
Напомніла сягонья зноў  
Пра дні мінулыя нямала,  
Пра справы вабныя бацькоў...

Нясьлі яны праз ноч расстрэлаў  
Інакшых дзён зару і рань  
Дум сьветлых, гордыя імкненьні  
І рэвалюцый грозных здань...

У сьветлы дзень з іх кожны верыў,  
Хоць кожны толькі бачыць мог:  
З усіх бакоў закуты дзьверы,  
Раскуты дзьверы толькі ў морг...

Так уначы—пад вуліц говар,  
У чорны змрок—пад сьвіст сырэн  
За смелы сказ, за вольнасьць слова  
Вялі да морга на расстрэл.

І прывядуць... У цемры дальняй,  
Дзе моўкне бліжніх вуліц рух,  
Стрэл крыкне песьняй разьвітальнай  
І скажуць каты—  
„Новы труп“.



І ў ноч пад куляй посьвіст дзікі  
Так не адзін прышоў і зьнік.  
Вось так яны, для спраў вялікіх  
Губілі моладасьці дні.

\*

Дзе стэп, як волат спачывае,  
Вартуе ў далечы спакой  
Ішлі...  
І песьня маладая  
Вітала волю за ракой.

А ў горах воўк паліў па ходні  
І клікаў голасна ваўчых...  
І ланцугі зьвінелі потым,  
Бацькі-ж ішлі празь даль начы.

Іх клікала тайга Сібіры,  
І волю кожны з іх працуў:

.....

„Старый товарищ бежать пособил,  
Ожил я волю почувя“...

Вяла іх чорная няўдача  
У Сібір праз дальнія палі...  
Там, дзе тайга шуміць і плача,  
Яны марнелі... і жылі...



І ад таго, што ўстала помста  
За сьмерць братоў, за дужых кроў,  
Імпэрыі дрыжэла постаць  
І чорны сьцень сівых вякоў...

Тады былі мы маладымі...  
У дні вялікіх перамог  
Яны пусьцілі з чорным дымам  
Назаўсягды Расію—морг...

...Так лёс змагацца ім прарочыў  
Праз годы лютае пары,  
Праз туманы і цемразь ночы  
За шчасьце нашае зары.

І вось таму ў дні другія,  
У годы гордае зары  
Я песьню творчае стыхіі  
Бацьком вялікім падарыў!

Сьнежань. 1929 г.



## СІБІР

Люблю цябе, паўночная краіна—  
Мяцежны звон марознае пары  
І хрупкі сьнег,  
І воўчы сьлед на льдзінах  
І зарава таежнае зары...

Сібір мая!

Ты зноў знаёмай казкай  
Трывожыш мар узбуджаны прастор,—  
І залатой бясконцаю павязкай  
Уздымаецца ланцуг Уральскіх гор...

А далей стэп шырокая, як мора,  
Калісьці там, прав туманы ў стэпах  
Мой дзед пранёс тугу сваю і гора  
І сэрца палкае ў жалазных ланцугах...

Лілася кроў... Ў шляхох балелі ногі,  
А людзі йшлі, таміліся...

ішлі...

На дальні шлях, на сьветлыя дарогі  
Да новае, вялікае зямлі...



Мой любы дзед, мне часта гаварылі  
Пра зван тайгі, пра сьнегавую даль,  
Дзе ў катарзе гады цябе зламлі,  
Дзе ты жыцьцё за лепшы лёс аддаў...

І вось таму заву цябе радзімай,  
Сібірскі край з далёкаю зарой,  
Яшчэ даўно

назаўсягды, магчыма,  
Нас парадніла дзедаўская кроў...

Чакай мяне, я да цябе прыеду  
І ў той-жа сьнег падзе мая нага,  
Дзе першы раз вятры сьпявалі дзеду  
І плакала шумлівая тайга...

Дзе над маёй паўночнаю краінай  
Гараць агні таежнае зары,  
Дзе ў вялікіх домнах і машынах  
Есьць кроплі звонкай дзедаўскай крыві.

23 XI—29 г.  
г. Мсьціслаў.



## УЗБЭКСКІЯ МОТЫВЫ

Эх, Ахмет!..  
Далёкае мінула  
Я, гяур<sup>1)</sup>, пакінуў жоўты край,  
Кішлакі стамлёныя заснулі,  
За гару скацілася зара...  
Ў тую ноч я слухаў як над намі  
У стэпах шумяць карагачы<sup>2)</sup>  
І, як ты далёка пад чынарай  
Свой дутор<sup>3)</sup> настрайваў ўначы.  
Ты на ростань, знаю я, заводзіў  
Маю песьню любую, Ахмет,—  
Пра героя песень палавона  
Пра дзяўчыну мудрую Ізмэт...  
А цяпер мінулае далёка,

---

<sup>1)</sup> Гяур—чужаземец.

<sup>2)</sup> Карагачы—дрэвы, якімі абсаджаны стапавыя дарогі.

<sup>3)</sup> Дутор—двухструнны музычны інструмант.



За вакном і холад, і зіма,  
Ходзіць месяц ў воблаках висока  
І сьнягі, як белая чалма..  
Мае думкі бродзяць мімаволі,  
Дзе Усход і жоўтая зямля,  
Ўспамінаю ў песьнях палавона—  
У руках папера і калям<sup>1)</sup>.  
Можа й ты з дуторам пад чынарай,  
Пад напевы дзіўных галасоў,  
Можа й ты калі-небудзь ды марыў  
Пра гяурца дальняга, як сон..  
Эх, Ахмет!..  
Далёкае мінула  
Я, гяур, пакінуў жоўты край,  
Кішлакі стамлёныя заснулі,  
За гару скацілася зара.

22|1.—29 г.  
м. Расна.

---

<sup>1)</sup> Калям—пяро.



## ПАГРОМЫ

Гаварыла часта маці мне  
Пра гады залітыя крывёю,  
Што прамчалі ў маладым паўсьне  
Над маёй дзяцінай галавою.

З тых гадоў запомніў я крыху  
Хіба толькі сум таемных песень,—  
За вакном далёка на шляху  
Неба сіняе і жоўты месік.

Кожны дзень прыходзіла да нас  
Маладая нашая суседка  
Гаварыла:— „У палёх вясна“!..  
І звычайна марыла пра лета...

А бацьком казалі—буду я  
Рэвалюцыі малодшым сынам,  
Будзе доля цяжкая мая  
У гарматных бойках за краіну.



... Але я ня йшоў праз гром гадоў  
З пераможным сонцам рэволюцый  
Кулямёт мой на тугу вякоў  
Не страчыў сьмяртэльных рэзолюцый...

З рэзолюцыяй не жартаваць  
Пішацца яна рукою сталых...  
І прыходзілася мне трываць  
І сачыць, як моладасьць ўзрастала.

\*

Ей было са мною весялей,  
Хоць і шкоды я рабіў ня мала—  
Міскі біў звычайна на сталі,  
А яна мяне абараняла.

І часамі песьні пела мне,  
Калі ціха надыходзіў вечар,  
Аб, крывёй залітай, старане,  
Аб працоўнай долі чалавечай...

„Дзесьці, дзесьці далёка,  
Наша доля зарыта,  
Мы яе не пабачым,  
Мы яе не угледзім...”



Бродзіць вецер лайдача  
І п'яе, як шарманка,  
І дрыжыць яго цела,  
І калоцяцца зубы.

Мы-ж чакаючы згубы  
Ўпадабляемся ветру  
Па зямлі вечна бродзім  
Ў апранасе жабрачай.

Для нас пішуць законы  
І цары, і баяры,  
І па гэтым законам  
Нас вядуць да магілы...

... Але доля прыходзе,  
Сьвеціць зоркай чырвонай,  
За сівым перагонам  
У змаганьні крывавым“...

Я ня ведаў песьні гэтай сэнс,  
А ўсяю лічыў яе таемнай,  
Пакараўся казачнай красе  
І імкнуўся не заснуць дарэмна.

.. А ў полі імчаў за далягляд  
Гром званоў мядзяны, вечаровы...  
... Над радзімым горадам лягла  
Зноў туга нацягнутых вяронак...





Сёнья агні  
Не запаліць у доме,  
Сёнья у доме  
Трывожная ноч.

Зьвісьлі над шэранью хатак  
Пагромы,  
Горад стары выглядае,  
Як корч.

За пераезды,  
Мястэчкі і воласьці,  
Сполахі мчалі,  
Белесныя сполахі...

Вечар схаваўся  
За цёмныя шулы,  
Ноч абвяшчае пачатак...  
Ціхія, дальнія, блізкія шумы,  
Вось яны ломяцца ў дзьверы...  
Крычаць...

Гораду сёнья  
Бракуе спакою,—  
Людзі прышлі  
На чужыя шляхі...



... Крыкі і енкi  
За нашай сьцяною,  
Ломіцца ў коміны  
Вецер ліхі...

А калі раньне  
Нясьмела, пужліва  
Кошкай падкралася  
Ў вуліцы шум—  
Мёртвыя вочы  
Глядзелі тужліва  
У сіні прастор,  
Дзе пустэча і сум,  
Сінія вочы  
У трывозе раскрыты  
І як заўсёды,  
Здаецца, яны  
Марылі горка  
Аб долі забытай,  
Прагна глядзелі  
На сонца вясны.

\*

І за жоўтай брамаю вакна,  
Дзе шугае вецер няпрыветна,  
Наўсягды пакрыўджана яна  
Маладая нашая суседка,



У таемных сховінах грудзей  
Гэта крыўда моўчкі затаёна  
На жыцьцё,  
На долю,  
На людзей,  
Што прышлі з нажамі патаемна...  
Што прайшлі, як хмара над вясной...  
І ў крывавым гульбішчы сьмяртэльным  
Падарылі пры сустрэчы з ёй  
Ў сэрца нож гарачы і пякельны...

...  
... І яе сьвятлейшае імя,  
І яе юнацкія трывогі  
Узносе песьня добрая мая  
На свае лірычныя парогі!

1930 г., сакавік,  
г. Мсьціслаў.



## ДОЛЯ ЦЯЖКАЯ ЧАЛАВЕК...

Не заві, не маліся, ня плач,  
Доля цяжкая чалавек...  
Пойдзеш ты захінуўшы плашч  
Па шляхох дзе расьце шчавель...

Дзе палын парасла трава,  
Пад нагамі трэцца пясок,  
Будзе сэрца тваё хаваць  
Сваёй крыўды пякельны сок...

Стане крыўда твая за сьпіной  
Загартованаю сьцяной...  
І сярод палявой красы  
Зноў здаюцца табе карпусы,  
Што глядзелі праз чорную ноч  
У пустое тваё вакно,  
А калі ты іх пакідаў  
На тваю нямую сьпіну—  
Тыя песьням якіх аддаў  
Ты шляхі свае і вясну.



Беспрацоўная ўсьцяж туга—  
Злы і хітры твой гаспадар,  
З-за яго не адна нага  
Пракляне гэту шэрую даль.

... І крывіў ты ад голаду рот  
І ад нечага плакаў ты,  
Томным крыкам з-за жоўтых варот  
Праваджалі цябе каты...

І пайшоў ты пад іхні крык  
Вёрсты крокам каменным крыць...  
І галодную сьціснуўшы злосьць,—  
Толькі добрага бога прасіў,<sup>4</sup>  
Каб прышоў ён, як ветлы госьць,  
На тваю ня сьветлую сіль.  
Не заві, не маліся, ня плач—  
Доля цяжкая чалавек!

.. Зноўку ты захінуў свой плашч  
На шляхох, дзе расьце шчавель.

Ходзяць дваццаць тваіх гадоў  
Па ваколіцах гарадоў...  
Ходзяць дваццаць халодных зім  
Цела сьцюжаю марозіць.  
Ходзяць дваццаць бяздомных лет  
Зарабляючы чорствы хлеб...



А дваццатай вясне на зямлі  
Бога добрага ты маліў—  
Каб прышоў ён, як ветлы госьць  
На жыцця твайго агарод,  
Каб трывожная маладосьць  
Не шаталася па вятрох.  
А ў дваццаты кляноў лістапад  
Сустракаў цябе Петраград,  
Працай катаржнай

Потнай,

горкай

Людзкой скаргаю,

Галоднай

коркай.



Многа песень прыносіць зіма...  
Пад падмётка разьбітых крык  
Будзе дух твой мароз займаць,  
Будзе дужыцца пакарыць...

У цябе гарачая кроў  
Падарунак сонца і зор  
У жыцці ты капаўся, як крот  
Накапаў сабе многа нор.



Ты прайшоў праз топат дарог  
Іх трызьню і шалёны сьвіст  
Ты у сэрцы сваім зьбярог,  
Захаваў у чыстай крыві...

... І мэроз твой ня спыніць ход,  
Ты да мэты свае прышоў—  
Патаемны рабочы сход—  
Кансьпірацыя спраў і слоў.

Не на боль ад халодных касьцей—  
Ты сягонья крыўду прынёс  
На трывожныя крыкі дзяцей,  
Не лядзянкі галодных сьлёз.

За прасторамі шэрых вакон  
У белым полімі вецер спачыў.  
Скажа слова тады Гапон,  
Певень крыкне дванаццаць начы...

Вочы ветлым сьвятлом гараць,  
Не заўважыш там здрады пячаць,—  
Пра бацькоўскую ласку цара  
Ен гаворыць сваім слухачам,

Для сваіх не вялікіх патрэб,  
Кожны сэрца радасьць зьбярог—  
Будзе цар іх у слове хлеб  
Будзе хлеб іх, як слова бог!



... У цябе многа сьветлых надзей  
Сьвеціць шчасьцем твая зямля,  
Але заўтра ён павядзе  
І цябе расстраляць...

Ты ня вер яму, ты ня вер—  
Доля цяжкая чалавек!  
Але ты, хіба можаш ты  
Не паверыць у праўду сьвятых—  
Над трызьнею тваіх дарог  
Стаіць праўды імя—бог!

. . . . .

... А калі запалючы кроў  
Куля сьціснула грудзі твае,  
Крыкуў ты — „Навошта прывёў,  
Ашукаў ты нас чалавек!..

Дык ратуй-жа, хутчэй ратуй,  
І заві, і малі, і клянi,  
І нікому з тых не даруй  
Хто разьліў гэта мора крыві“...

... А ў Гапона думкі імкнуць:  
Бегчы, мчаць, уцякаць хутчэй,  
Уцякаць, бо бачыць ману  
Гэта мора шалёных вачэй...  
Уцякаць,



Уцякаць туды,  
Дзе чакаюць яго даўно,  
Не вастрогі і не суды,  
А трывога багатых сноў  
Мудры звон манет залатых...  
Але зноў яму кажаш ты:  
— „Ты наўмысьле сюды давёў  
Здратаваныя нашы шляхі,  
Каб разьліць нашу ціхую кроў,  
За галодныя нашы грахі...  
... І каб вецер сьнягамі замёў  
Конспэрацыю спраў і слоў...  
Памірай-жа разам са мной  
Ты нікуды не уцячэш,  
Стой-жа Юда пракляты! Стой!  
Ты ад кулі свае памрэш“...  
... Сьціснуў моцна яго нагу—  
Толькі цемрай усё наўкол,  
І тады праз трызьню і гул  
Ты пазнаў барацьбы закон...  
Крыжам звонкім па галаве—  
Доля цяжкая чалавек..!

. . . . .  
Не, заві, не маліся, ня вер,  
Не заві, не маліся, ня плач—  
Доля цяжкая чалавек!

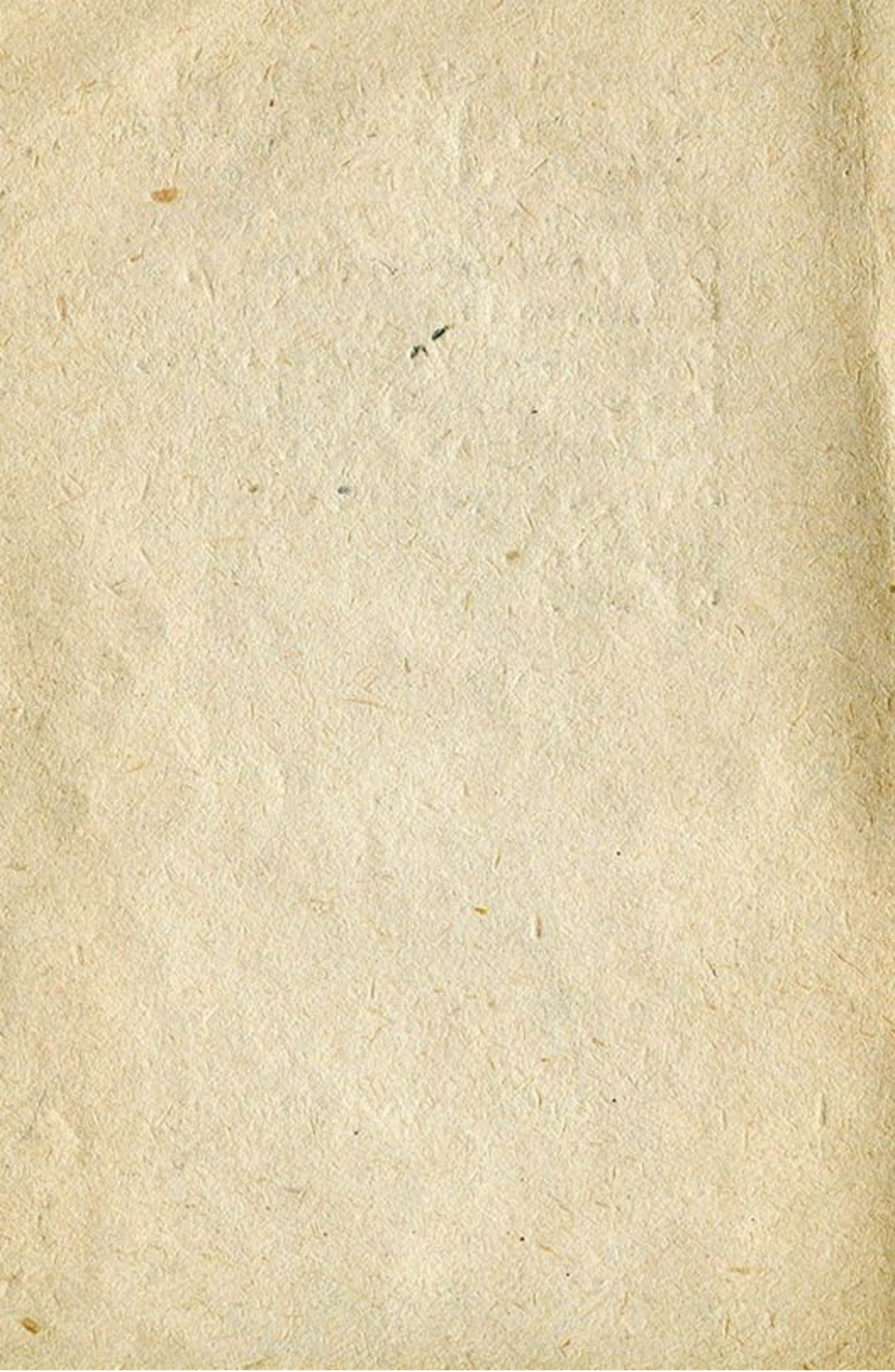


... Павязьлі захінуўшы ў плашч  
Па шляхох, дзе расьце шчавель...

... Але кляса твая живе,  
Яна ведае праўду адну—  
Сілу рук—страсануць сусьвет,  
Рэвалюцыю і вайну.  
Страсануць гэту мёртвую гладзь,  
Гэта мора людзкой крыві,  
Дзе даводзіцца крыўду трываць  
Ад цара, фабрыканта, царквы.

13-X—30 г.  
г. Месьціслаў.







# З Ъ М Е С Т

Стар

Па песьню, па сонца!— . . . . .	3
Дарогі. . . . .	8 —

## Маім аднагодкам

Агульная гісторыя нізкі . . . . .	19 —
Гісторыя гэтай нізкі . . . . .	21 —
На лесавагатоўках . . . . .	24 —
Расірацоўкі. . . . .	28 ✓
Пра сябе . . . . .	30 —

## А вясьне

А вясьне . . . . .	35 —
На зямлі . . . . .	37 ✓
Вяцігодка . . . . .	40 ✓
Будуем вялікія дні . . . . .	42 —
Квічкі. . . . .	44 ✓
На палёх . . . . .	47 —
Малацьба . . . . .	49 ✓

## Мае прыгоды

Надзвычайнае сяброўства . . . . .	53 —
Расцьвілі сады . . . . .	56 ✓
Астраном . . . . .	57 ✓
За зоры, за месік, за ветравы сьмех... . . . .	60 ✓

## Лёс

Бацькі. . . . .	65 —
Сібір . . . . .	69 —
Узбэкскія матывы . . . . .	71 —
Пагромы . . . . .	73 —
Доля цяжкая чалавек. . . . .	79 —



1904 г. 1994 г.  
ДЗЯРЖАЎНАЕ ВЫДАВЕЦТВА БЕЛАРУСІ  
М Е Н С К  
СЭКТАР КНІГАГАНДЛЮ

А П О Ш Н І   З Ъ В Е -   М. Л Ы Н Ь К О Ў  
Р   Ы   Я   Д   А   В   Е   Ц   Цана 90 кап.  
Стар. 152

А Н Д Р Э Й   Л Я Т У Н   М. Л Ы Н Ь К О Ў  
Стар. 244   Цана 1 руб.

Х В Я Д О С   К Р А П І В А  
Ч Ы Р В О Н Ы   Н О С   Цана 1 р. 55 к.  
Стар. 52

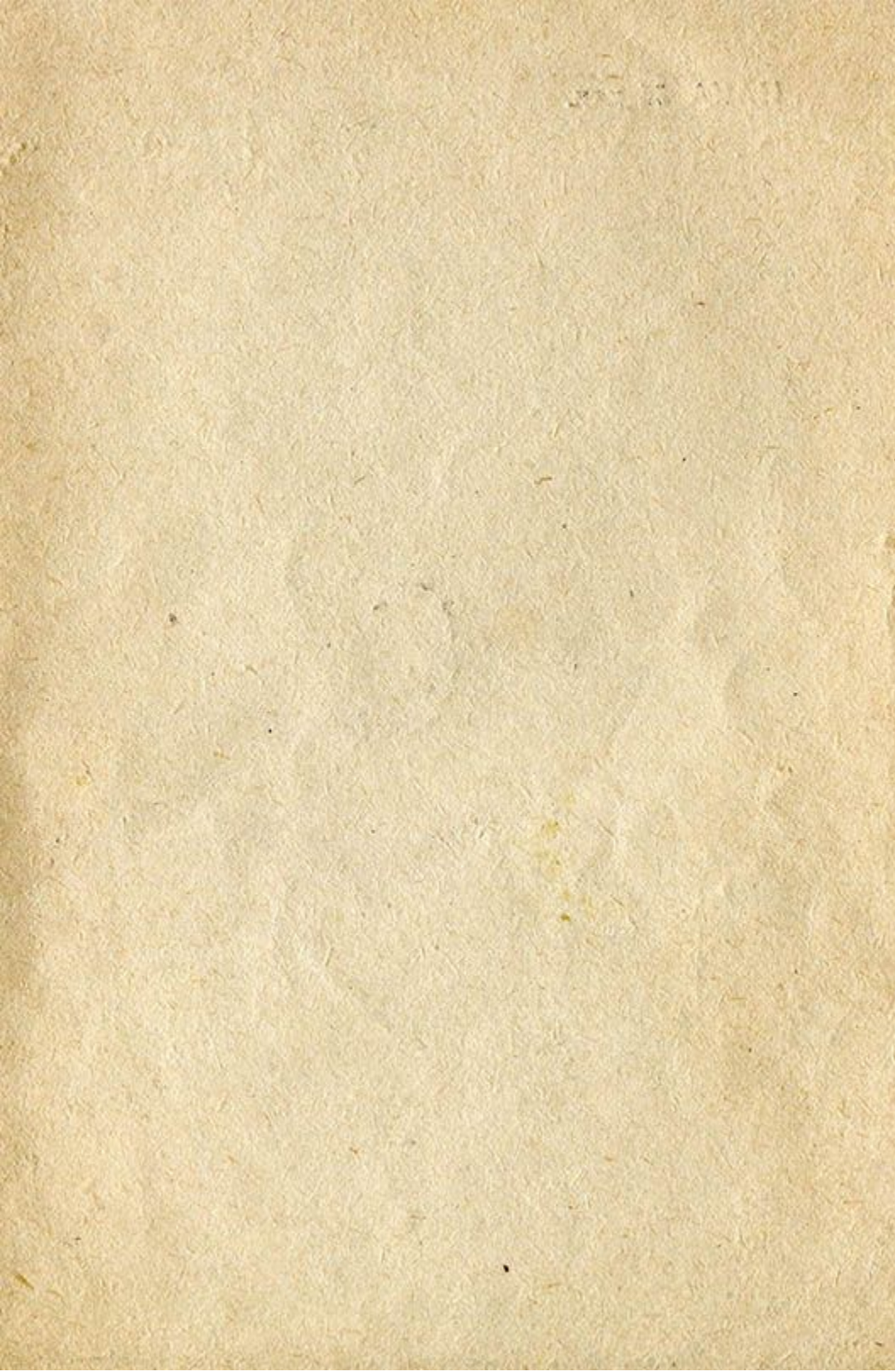
С У С Т Р Э Ч А   Р Ы Г О Р   Э П І К  
Стар. 188   Цана 30 кап.

В У Р К А Г А Н Ы   І. М І К І Т Э Н К А  
Стар. 412   Цана 1 р. 75 к.

В І Н А В А Т Ы   Г А Л А В А Ч  
Стар. 144   Цана 60 кап.

КНІЖКІ ПРАДАЮЦА ВА ў СІХ КНІГАРНЯХ ДВБ,  
СПАЖЫЎКООПЭРАЦЫ І САЮЗДРУКУ







ЦАНА 85 кап.



800000024869 13

